

KEMÉNY GYÖRGY

koszorusköltő emlékére

A mult vasárnapi ebédidő alatt rádión elhangzott pár szó hogy Kemény György 77 éves korában meghalt, engem valósággal megbénított, mint bizonyára sok másokat is...

Aztán elhallgattattam a rádiót s próbáltam magam elé idézni azt a Kemény Györgyöt, ki 1921 decemberében a Detroiti Ujság irodájában talált. Bemutatkoztunk. Hallgattunk. Ő szólt meg először. Ugy látom, — mondta, — hogy magyarul akar írni Amerikában... Pár cikkem jelent meg e lap hasábjain, melyeket ő olvasgathatott... Felnéztem éles metszetű arcára, akkor még egyenes tartású, szikár alakjára, próbáltam elemezni, hogy vajon ez a szűkszavú ember mit csinál Amerikában. Intellektusában nem volt kétségem. Nem érdeklődött az akkori háború utáni Óhaza sorsáról, mint mások s ebből sejtettem, hogy ismerője a helyzetnek... Hóna alatt újságok és egy könyv.

"Jobb lesz, ha már most leteszi a pennát, elfelejti, hogy magyar és ha már idevándorolt, éljen Amerikában, nem magyar-Amerikában... Ha itt ragad, későn fogja megbánni..."

Ezzel kiment az ajtón és én megkérdeztem megboldogult Fodor Gyulát, későbbi kiadómát, hogy ki volt ez az ember?

Fodor Gyula régen és jól ismerte, hogyha ugyan Kemény Györgyöt valaki valaha jól megismerhette, feleségén kívül. Szerkesztői multjáról beszélt, lapjáról, a "Dongóról".

Szóval magyar újságíró Amerikában s talán éppen ezen jogcimen adta nekem a tanácsot? Nem használt, dacára annak, hogy az Amerikában átélt időt mindig csak átmenetinek tartottam, nosztalgiam fogyhatatlan volt, mindig hazakészültem — végleg, de sohasem tudtam megmaradni otthon...

Kemény György intelme így sokszor vissza-viszalopózott emlékembe... Egyszer Budapesten találkoztam vele, amint feleségével egy fiakkereken ülve éppen kiszállni készültek.

"Most itthon marad?" — kérdezte egykedvűn és én a semlegesség gesztusával válaszoltam. Ez akkor volt, mikor Kemény Györgyöt a Petőfi Társaság tagjává választotta.

Időközben mi sohasem tudtunk barátokká melegedni. Azt hiszem csak kevesen. Volt Kemény György férfias arcán egy vonás, mely a felsőbbség érzésének vonalát húzta meg. Hogy magyar-Amerikát kevesen ismerték jobban, mint ő, az bizonyos. Hogy az amerikai magyarság "vezéreit" senki sem tudta jobban ecsetelni, mint az ő mindig szatirikus, csipős és sokszor helyes megállapításai, az bizonyos. Alapműveltségén felüli nagy tudása volt s érzéseinek színvariációja a lapok hasábjain éppen úgy, mint az "Dongó"-jában, valamint megszámlálhatatlan költeményeiben, művészt árult el. Hajlama költészet volt. Iskolázottsága inkább, Arany-Petőfi-Vörösmarty formában és témában egyaránt. De a 30-as években megérzett rajta, hogy a modernnek is hatást gyakoroltak rá, de változatlan egyéniség nélkül. Lirájában a virág-szinek beszélnek és feleségéhez irt versek látszottak legközelebbállóknak az ő zárkózott költői egyéniségéhez. Bár Kemény Györgyből "nem sugárzott ki" ellágyulás, hogyha feleségéről szimbolizált, vagy a természetet festette, melyhez közeli lelki rokonság fűzte, befelénező egyéniség volt. S, szinte megérthetetlen kontraszt gyult ki "Dongójából". A szatíra uralkodott a szellemesség felett, mely az amerikai ma-

2

gyár életének mesterien csiszolt torztükre volt évtizedeken át, míg egyszer valami oknál fogva, beszüntette ezt a viccek lapját, amelyben azonban néha roppant komolysággal ostromozta azokat, akik nem vallották igazát... Konvenciókon, gyűléseken most már a "koszorúsköltő" tekintélyével is, harcos sereget gyűjtött maga mellé.

A bányatelepeket éppen úgy ismerte, mint a gyárak nagyvárosainak magyar kolóniáit. Vándortermészet volt. Néha napokig eltűnt egy-egy kolónián, ahol kicsépezték a magyarság megoldhatatlan ügyeit... Szívós természet volt. Arisztokrata megjelenés ismeretlenség előtt. Vitákban legyőzhetetlen, mert hogyha szócsatát veszített is, írásaiban úgy tudta a logikát kezelni, hogy mindig neki volt igaza... Régi kortársai, Kohányi, Berkó, Dr. Cserna, Fonyó vetélytársai is voltak. Ő arisztokrata kezelegvintéssel kezelte régen elköltözött sorstársait s ha máshol nem, de a Dongóban kiverekedte a maga véleményét...

De nem volt benne vezérkedő vágy, inkább a kritikus szemléletével nézte az amerikai magyarság nagyobb eseményeit... Nem volt vezérimádó és éppen ezért respektálták Kemény Györgyöt a magyar vezérek.

3

Szüülőházájában leginkább csak kortársai ismerték. Az első háboru előtti "nyugatosokkal" nem szimpatizált, azok meg nem vették tudomásul az ő költészetének értékeit. Később azonban már ezek technikájával irt, költött "Vas András" trilógiája ugyan sok Arany-utóízt tárt fel, téma és stílus és ritmus utánérzésekben, de légköre még az amerikai magyarnak is idegen hatást hagyott.

Kemény György az ihlet embere volt. Még munkája gyalupadja mellett is. Mint szerkesztője egyik napilapnak, halálszáz közben irt s inkább lemondott az akkor sokat jelentő szerkesztői állásról, mint-hogy egy halat eléressen. Volt benne nagyon ritkán megnyilatkozó bohémia. Nagy elméselő volt, lenyűgöző és furfangos. Csaknem három évtizedes ismeretségünk alatt sohasem hallottam egyetlen dicsérő szót másokról - tőle. Sokszor önmagát figurázta ki, de, hogyha mások tették ezt, tiltakozott ellene.

Kemény György tíz gyermekapja volt. De egyetlen esetre sem emlékszem, hogy szellemileg kiváló gyermekeiről dicsérelőleg emlékezett volna. Bár szellemi büszkeség volt urfellette, néha alázatos is tudott lenni, különösen írásaiban. Elvitathatatlanul érezte azt a jogát, hogy mint legrégibb amerikai magyar "tollforgató" valami különös utód bitorolhassa a magával hozott örököt. Az első és második háboru utáni penna-rágókhoz, mint ahogy ő őket nevezte, nem tudott felmelegedni.

Későbbi éveiben már a szomorúság érzete helyett a mororvaság ült fáradozó lova nyergébe. A magyar koloniális életben is csak ritkábban mutatkozott s bár életének fizikai súlya csak az utóbbi időben látszott ránehezedni, néha még látható volt, amint Delray utcáin, mintha céltalanul lépdesne, szinte kétirányban...

Bármilyen az amerikai magyar élet, Kemény György sem tudott megválni tőle soha. Mindhalálig szerette ő a magyart.

Prattinger Ferenc

St. Joseph Sanatorium
Mt. Clemens, Mich.

